

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Compendivm Concertationis, Hvivs Secvli Sapientivm Ac Theologorum, super erroribus moderni temporis

Bundere, Jan van den

Venetijs, 1548

De temploru[m] ornatu, ti. 25

urn:nbn:de:hbz:466:1-36077

DE TEMPLOR. ORNAT.

uentus qui per loca, & basilicas sanctorum martyrum fuerit
uel accusauerit, uel eorum oblationes quæ ibidem celebra-
tur, spernendas esse crediderit, memoriasq; contemnendas,
anathema sit.

2. Reg. 9

Neq; illud sine attētionē prætereundum est, quòd Cuiusdam
aliquando ligneam arcam domini attigerit, ne uidelicet ipse
e curru quo uidebatur decideret: affectu sanè pio: attamen
ausi mox pœnam dedit, morte mulctatus: quia sanctum con-
tigerat, quod ei non licebat.

DE TEMPLORVM ORNATV,
TITVLVS XXV.
ARTICVLVS I.

RHET.

Dicit noster Lutherus, extruere diuis tēpla,
offerre eis sacrificia, orthodoxis patribus
impietatis & idololatriæ crimē uisum est.
Dicit nanq; Aug. lib. 3. cap. 21. contra Faustū. Nil
li martyrum, sed ipsi Deo constituere licet altaria.

THEO.

Eustachius basilicas martyrum, & templa Deo sub no-
mine diuorum dicata, contemnebat. Hūc errorem diffusius
extenderunt Vualden. dicentes, latum Dei tēplum esse muni-
dum: & coartare diuinā maiestatem in constructione tem-
plorum, monasteriorum: & oratoriorū, est Deum blasphemare.
Fuerunt & alij pseudoapostoli dicentes, non plus uale-
lere templum ad orandum, quàm stabulum porcorū: quem
errorem tutati quidam Bohemi Taborite, qui omnes cum
duce suo cæco Ioanne Zisca omnia templa & monasteria
deuastantes inuaserunt, spoliauerunt, & euerterunt: quem
errorem, & nostro æuo hæreticorum quidam imitati sunt.
Soli Deo templa cōstrui, tanquam summo, & soli Deo no-

inficiamur: cum illud ad latriæ cultum pertineat. Quid autem
 mali est, si templum Deo creatori dicatum (cum multa sint
 templa) ad illud nomine distinguendum, appellemus nomine
 alicuius sancti, cuius corporis reliquie aut in eo condite sunt,
 aut tanquam peculiaris patronus interpellatur ab his qui tem-
 plum condiderunt aut frequentant: ut pro illis, & cæteris ibi
 oraturis apud omnipotentem aduocatum agat? Certè hoc con-
 uenit & decet. Quod testatur & ipse Damascenus lib. 4.
 cap. 6. Templa (inquit) à nobis erigenda sunt in sanctorum
 nomine: fructus afferendi illorum memoriam uenerantibus,
 & in ipsis letantibus spiritu, ut propria inuocantium læti-
 tia fiat, ne nos non colere tentati, ediuersò ipsos iritemus.
 Namque imagines iisdem nominibus appellare solemus, ad
 cuius typum illæ effigiatæ sunt: quauis tantum illius effigiem
 representant. Hoc modo ait Augu. in lib. de dogma. eccle.
 cap. 73. Basilicas sanctorum nominibus appellatas, uelut loca
 sancta, diuino cultui mancipata, affectu pio & deuotione
 adeundas credimus, uide sup. tit. præcedē. art. 6. Neque reces-
 est templorum usus: sed ab Apost. introductus est, ut habet
 Euseb. lib. 2. eccle. histo. ca. 17. qui recitat Philonem narra-
 tem mores primitiue ecclesie, & inter cætera dicentē. Est
 autem in singulis locis consecrata orationi domus, quæ appel-
 latur seumion uel monasterium. Seumion enim, in lingua no-
 stra potest significare honestorum cõuenticulum: In quod se-
 cedentes (inquit) honestæ, & castæ uitæ mysteria celebrant:
 Nihil illuc prorsus quod ad cibum potumque pertinet inferen-
 tes, uel ad reliqua humani generis ministeria: sed legis tantum
 libros & uolumina prophetarum: hymnos quoque in Deum,
 cæteraque similia excolunt. Marcus quoque euangelista dicitur
 ecclesiam Alexandrinam nomini beati Petri sui magistri di-

DE TEMPLOR. ORNA.

casse, distin. 21. ca. Sacrosancta Romana. Quamobrem, et
secunda sedes facta est. Articulus. 2.

RHET. Deo strui templa in memorias martyrum stimus : sed quo colore excusari possunt à crimine, qui tantum opum insumunt templis extruendis, ornandis, locupletandisq; , ut nullus sit modus. Quorsum attinent tot baptisteria, tot candelabra, tot statuæ aureæ, & argentæ? Quorsum organorum imensi sumptus? Quorsum ille musicus cinctus, magno censu cōductus? cū interim fratres, & sorores, uiuacq; Dei templa fame contabescant!

THEO. Illa olim fuit uox Iudæ proditoris dñi, increpantis Mariam, quæ pretiosum unguentum pedibus Saluatoris iniecerat. Vt autem quiescas, domini audi sñam. *Matth. 26* Quid (inquit Saluator) molesti estis huic mulieri? Bonum opus operatum est in me. Pauperes semper habetis uobiscum, & cū uolueritis potestis illis benefacere: me autē non semper habebitis. Attende præferri id quod in obsequium Christi peractum fuit operi misericordiæ, quod impeditur pauperibus: actum ut præstare, quanto præstat religio misericordiæ aut pietati: cū illud omnipotēti Deo, & creatori, istud impartitur imbecillitati creaturæ. Dicit nanque Theophy. *super illo Matth. 26.* Quid molesti estis huic mulieri, & c. Cū offerret quis Deo, indignum est auersari illum. Docet enim ut honorem quem Deo debemus, præferamus simpliciter omnibus etiam misericordiæ operibus. Noli enim (quia propter misericordiam, Christus suscipit in se misericordiam, quasi sibi facta esset) existimare q; oporteat cōtemnere Deum, & eleemosynam tantum curare: Quia sic & sacrilegium legitur, & ex sacrilegijs esset eleemosyna danda. Verum nō s;

se habet: quia nō est idem misereri pauperum, & colere ac honorare ipsummet Christum. Vnde Chrysost. in Gene. homil. 17. Vult Deus hęc sibi impendi: non quia his indiget, sed vult per hęc nostram ostendi gratitudinem. Quāobrem ait egregius propheta Dauid. *Tua sunt omnia domine, & 1. Par. ult. quę de manu tua accepimus, dedimus tibi.*

Neq; existimes nouam rem esse, templa habere exornata christianis. Dicit enim Chris. hom. 66. ad populum Antiochenum tom. 4. Tu mihi ostendas sepulchrum Alexandri, et profer diem qua finiuit. Sed nihil horum insigne, oīa destructa sunt et exterminata: Christi uerò seruorum sepulchra clara sunt, regiam affecuta ciuitatem, & dies notissimi mundo festam afferentes letitiam. Et illius quidem loculū, & proprij nesciunt, horum autem sciunt, et Barbari. Et seruorū Crucifixi sepulchra regijs aulis sunt clariora, non magnitudine & edificiorū pulchritudine (nam et in hoc quidem superant,) sed quod multo maius est, conuenientiū studio. Nam & ipse qui purpuram indutus est, accedit illa cōplexurus sepulchra, & fastu deposito stat sanctis supplicaturus: ut pro se apud Deum intercedant: & scenarum fabricum & piscatorem etiam mortuos, ut protectores orat, qui diademate redimitus incedit. Nec hoc tantū quis Romę fieri uiderit: uerū, & Constantinopoli. Nam & hęc Constantinum magnum ipsius filius honore magno censuit haberi, si pro foribus piscatoris paternum corpus collocaret. Et quod in regijs sunt ianitores regibus, hoc sunt in monumento piscatoribus reges. Et illi quidem ut domini, loca tenent interiora: Hi uerò tanquā inquilini, & uicini, aula ianuam sibi gratum habuere deputari.

Arti. 3.

Quidam magnā opum quantitatem insumūt RHET.

DE TEMPLO. ORNA.

extruendis ornandisq; tēplis: & uiua Dei interim fame contabescunt templa.

THEO.

Prætulimus quidem in se religionem misericordie, templi ornatum elemosynis pauperum. Non aut diximus, hoc omni tpe exequendum, ut pauperibus desertis templa enemus. Philosophari quidem melius est, quam ditari: Exaudit tamen aliquando ditari, & nō philosophari. Sic ubi non caritas ingruit, subueniendum est pauperū indigentia non templorum ornatui uacandum. Tūc enim & ipsa templi uasa in pauperum necessitates sunt eroganda: quæ admodum August. fecisse legimus. Dicit quoq; Ambro. in lib. officio. & recitatur. 12. q. 2. cap. aurum. Aurum habet ecclesia, non ut seruet: sed ut eroget, & subueniat in necessitatibus. Tu uerò quocunq; etiam felici tpe, quæ diuino cultui, templorum ornatui, sustentationi ministrorum ecclesie accedūt, mox illa pauperibus eroganda, magnis uocibus cum Iuda pædago tuo conclamas: qui non tam pauperū subuentionē, quam ministrorū ecclesie pessundationē exoptat: elemosynam uelamen tuæ nequitie faciens, quem admodum aliquando Arriani, Donatiste, & Manichei cultum externum abolere cupientes, spiritus uelamen sibi usurpauerunt. Contra quos disputat Augustinus, in libro contra Adimantum. Neque enim negabis David & Salomonis Regum temporibus, in illo numerosissimo populo pluriimos fuisse inopes & egenos: Non tamen ob id intermiserunt magnificentissimi templi constructionem, illiusq; pretiosam supellectilem, omni nationi admirandam. In quibus constat, impensa innumera auri pondera. Si libuit inuehere in templorum ornatum, diuiniq; officij sumptuosum cultum (quæ tamen sunt citra diuinæ maiestatis dignitatem) quare

non placuit magis taxare, qui opes suas infumunt in cæteris rebus minus opportunis, mensis opiparis, luxu uestiũ, corporum cultu, equorum apparatu, poculis argenteis & inauratis, superabundanti supellectili, in uenationibus, hastiludijs, &c. in quibus patrimonia profunduntur: hoïes mollicie atq; luxu tabescunt, & optimi quiq; mores profligantur. Quæ sic in luxu profunduntur, in pauperum subuentionem primum erogentur: & mox templi uasa in similes usus distribui poterunt.

Sed & compertissimum est, si templa oïbus suis muneribus spoliarentur, nec in illis construendis, reparandis aut ornandis aliquod impediendum fieret, sacraq; omnia simpliciter nullo sumptu peragerentur, uersis his omnibus in pauperum usus (ne dicam in bella aut luxũ nobilium) nihilominus egestas à populo christiano nõ depelleretur. Perpetuò enim ecclesia pauperes habuit, & habebit: ut cū uoluerint diuites eius beneficientes regna coelestia ab eis mercari ualeant. Hoc prohdolor æuo paucissimi inueniuntur, qui noua templa construant, constructa exornent, seu muneribus locupletent. Plurimi uerò qui donata ac Deo dedicata sacri legis manibus diripiant: adeò ut uix sustentari queant templorum ministri. Si quidem grata Deo non forent templorum ornamenta, pœnam sceleris non dedisset Iulianus, imperatoris Iuliani auunculus ea auferens: ut habet histo. tripart. lib. 6. cap. 32.

Articulus. 4.

Ex templorum ornatu, ritibusq; multis qui in ecclesia fiunt, ad sensibilia aduocantur homines (ne dicam ad luxum) non ad deuotionem.

Non laudo omnia quæ in templis fieri conspiciamus. Non enim quasdam picturas, & sculpturas, tantum con-

DE TEMPLO. ORNA.

fractum, carminum secularium in organis pulsationem, magis concupiscentias excitare, quam deuotionem prouebere. Quae uerò in Dei honorẽ ac cultum etiam plurimis sumptibus rite sunt ordinata. Quãuis nonnulli tali ornatu, solenniq; ritu, ad sensibilia aduocentur, non tamen praeterenda sunt. Nec quicquam detrahendum: quia pluribus optantur ad spiritualia, & diuina tendentibus, illaq; id sui natura facere nata sunt: quamobrem fuerunt instituta. Deus quoq; non est cõtentus interno solo cultu: sed & externum requirit, & approbat. Homo etiam non solo spiritu, sed & ritu & corpore constat: Ideoq; ei nõ anima tantum, sed corpore etiam & rebus quas possidet, optimis, seruiendũ est. Internum quoq; templum in quo spiritus sanctus per gratiam, excolere & exornare æquissimum est. Verum materiale, & externum templum non negligendum, sed secundo loco curãdum docuit Christus, qui & ipsum ueneratus est, atq; dehonestantes seuißimè ultus. Articu. 5.

RHET.

In ueteri quidem lege quando populus per sensibilia erat manuducendus ad diuina capienda, quando fastuosa idolis impendebantur, admittit dominus diuinorum sumptuosum apparatus. Nunc uerò quãdo Christus paupertatẽ exẽplo & uerbo prædicauit, quis has numerosas impensas commendabit?

THEO.

Manuducendum etiam populum Christianum per sensibilia, ad diuina capescenda, ad dei maiestatem admirandã, timendam, uenerandam, excolendam, & amãdam, tam experientia, quã Pauli ad Romanos doctrina docet. Commendauit dominus hominibus paupertatem imitandam: ut strictius rebus suis quisque utatur, non ut deo dicata essent.

Roma. 1.

uilla. Si enim sumptuosum eius sepulchrum in quo triduo
duntaxat requieuit, reprehendit nemo, quis præsumet ca=
lumniari templum honorificum, in quo ipse usque in finem
seculi nobiscum esse dignatur? Præterea cum ipse saluator,
Iudeorū crimina minimè taceret, sed apertè reprehēderet:
circa tamen templi cultum, nunquam legitur eos reprehen=
disse: quinimò, et approbasse. Discipulis nāque speciositatē *Matth. 13.*
templi mirantibus, non reprehendit: sed ruituram fabricam
prænuñciauit. Cumq; uideret offerentes in gazophylacium
(quæ uique in diuini cultus ornatū præstabantur) non par *Matth. 12.*
uifecit: sed uiduā duo minuta, totum suum uictum, effunden=
tem cōmendauit. Quis uerò uituperio dignam censere præ=
sumet Helenam Augustam, quæ speluncā, ubi dei genitrix
peperit saluatorem, memorijs mirabilibus adornauit, de=
centerq; illustrauit: ut narrat histo. tripar. lib. 12. ca. 4. Mo=
dò autem siquid cuiquam superest, nec pauperibus necessa=
riò erogandum, ecclesiæq; donatum sit: is largiens morsu=
bus inuidorum patet, dilaceratur, & quasi suarum opum
dilapidator reprehenditur. Qui uerò opes suas profundit,
tanquam liberalis commendatur.

DE FESTIS SANCTORVM.

TITVLVS. XXVI.

ARTICVLVS I.

Omnes dies æquales sunt, nullòque die pec- RHET.
care licet: quod est semp solennè habere diē, Vnde
ergo huius uel illius diei celebritas emanauit?

Hic mos est omnium hæreticorum, ut ambigua quæque THEO.
concinant: ut aliter catholicus, aliter suæ conscius perfidiæ
intelligat: ut habet Hiero. in apologia in Origenis hæreses,